

Bài 9
NƯỚC ĐẠI CỔ VIỆT THỜI ĐÌNH - TIỀN LÊ
(2 tiết)

Tiết 1

I - TÌNH HÌNH CHÍNH TRỊ, QUẢN SỰ

I - Mục tiêu bài học

1. Về kiến thức

Giúp HS hiểu và nắm được những điểm chính sau đây :

- Thời Đinh – Tiền Lê, bộ máy nhà nước đã được xây dựng tương đối hoàn chỉnh, không còn đơn giản như thời Ngô Quyền.
- Nhà Tống xâm lược nước ta, nhưng chúng đã bị quân, dân ta đánh cho đại bại.
- Nhà Đinh và nhà Tiền Lê đã bước đầu xây dựng được nền kinh tế, văn hoá phát triển.

2. Về tư tưởng

Giáo dục cho HS :

- Lòng tự hào, tự tôn dân tộc, ý thức độc lập, tự chủ trong xây dựng kinh tế, quý trọng các truyền thống văn hoá của ông cha.

– Sự biết ơn đối với những người có công xây dựng, bảo vệ đất nước trong thời kì đầu giành lại độc lập.

3. Về kĩ năng

Bồi dưỡng kĩ năng vẽ sơ đồ, lập biểu đồ, kĩ năng sử dụng bản đồ khi học bài, trả lời câu hỏi kết hợp với xác định trên bản đồ và điền kí hiệu vào vị trí cần thiết.

II - Những điều cần lưu ý

– Sau khi dẹp xong "Loạn 12 sứ quân", Đinh Bộ Lĩnh lên ngôi Hoàng đế (968), đặt tên nước là Đại Cồ Việt (*Đại* là lớn, *Cồ* cũng có nghĩa là lớn, ý nói là "nước Việt lớn"), chọn Hoa Lư làm kinh đô và lấy niên hiệu là Thái Bình. Nhà Đinh thành lập và tồn tại được 13 năm (968 – 980), truyền được hai đời vua. Nhà Đinh đã có ý thức xây dựng nền độc lập tự chủ.

Cuối thời Đinh, nội bộ ngày càng mâu thuẫn, nhà Tống âm mưu xâm lược nước ta. Lê Hoàn được suy tôn lên làm vua. Ông tiếp tục hoàn thiện bộ máy chính quyền ở trung ương và địa phương nhằm xây dựng, củng cố nền độc lập, tự chủ của đất nước.

Khi quân Tống kéo vào xâm lược nước ta, Lê Hoàn đã tổ chức cuộc kháng chiến chống Tống thắng lợi. Sau đó ông vẫn đặt lại quan hệ ngoại giao bình thường với nhà Tống.

III - Thiết bị, tài liệu cần cho bài giảng

1. Tranh ảnh về đền thờ vua Đinh, vua Lê tại Ninh Bình.
2. Một số hiện vật mới phát hiện (nếu sưu tầm được).

IV - Gợi ý thực hiện bài giảng

1. Giới thiệu bài mới

GV có thể cùng HS nhắc lại ý nghĩa việc thống nhất đất nước của Đinh Bộ Lĩnh, đưa đất nước trở lại bình yên ; sau đó vào bài mới.

2. Dạy và học bài mới

Mục 1 – Nhà Đinh xây dựng đất nước

GV trình bày : Sau khi thắng các sứ quân, Đinh Bộ Lĩnh lên làm vua, tự xưng là Hoàng đế, đặt tên nước là Đại Cồ Việt, đóng đô tại Hoa Lư, phong vương cho các con.

Về câu hỏi cuối mục 1, sau khi HS trả lời, GV phân tích để HS hiểu Đinh Bộ Lĩnh là người Việt đầu tiên xưng Đế (*Hoàng đế* là tước hiệu của vua nước lớn mạnh, có nhiều nước thần phục; *vương* là tước hiệu của vua nước nhỏ, chịu thần phục nước khác), đặt niên hiệu riêng (Thái Bình), đặt tên nước (Đại Cồ Việt), định đất đóng đô (Hoa Lư) và phong vương cho các con nhằm khẳng định người dân Việt có giang sơn, bờ cõi riêng; nước Đại Cồ Việt độc lập và ngang hàng với Trung Quốc chứ không phải là nước phụ thuộc.

Như vậy so với thời Ngô Quyền, Đinh Bộ Lĩnh đã tiến thêm một bước trong việc xây dựng chính quyền độc lập, tự chủ, khẳng định chủ quyền quốc gia dân tộc. Mặc dù Đinh Bộ Lĩnh xưng Hoàng đế, nhưng ông đã ý thức được mối quan hệ bang giao rất quan trọng giữa nước ta và Trung Quốc. GV có thể nhắc lại tình hình nước ta sau chiến thắng trên sông Bạch Đằng năm 938, Ngô Quyền đã giành lại độc lập cho Tổ quốc, nhưng vẫn nhận thức rằng mối quan hệ bang giao giữa nước ta và Trung Quốc là rất quan trọng, nên ông thận trọng chỉ xưng Vương, chưa lên ngôi Đế để tránh sự đối đầu với phong kiến phương Bắc khi nền độc lập của ta còn non trẻ.

Mục 2 – Tổ chức chính quyền thời Tiền Lê

GV giới thiệu sơ lược về cuộc đời của Lê Hoàn (tham khảo đoạn chữ in nghiêng trong SGK). Về sự kiện Thái hậu họ Dương ủng hộ các đại thần trong triều đình suy tôn Lê Hoàn lên làm vua, GV giải thích cho HS hiểu được: trước tình thế nguy ngập, vua Đinh vừa mất, người kế vị còn nhỏ tuổi, quân Tống lại ngấp nghé ở biên cương, thì hành động của Thái hậu họ Dương là đúng đắn. Bà đã biết hi sinh quyền lợi của dòng họ, vượt lên quan niệm của chế độ phong kiến để bảo vệ lợi ích của cả dân tộc, đây là việc làm rất đáng ca ngợi.

Để giúp HS hiểu được nhà Tiền Lê đã tiến thêm một bước trong việc xây dựng chính quyền độc lập tự chủ, GV có thể so sánh tình hình nhà Tiền Lê với nhà Đinh. Đó là sự hoàn thiện thêm về tổ chức bộ máy cai trị ở trung ương (vua nắm mọi quyền hành, giúp vua có thái sư, đại sư và quan lại gồm ba ban) và ở địa phương (cả nước chia làm 10 lộ, dưới lộ có phủ, châu). Đồng thời nhà Lê cũng chú ý củng cố lực lượng quân sự và tiếp tục giữ mối bang giao với nhà Tống.

Mục 3 – Cuộc kháng chiến chống Tống của Lê Hoàn

Ở phần này, GV chỉ mô tả diễn biến của cuộc kháng chiến (như trong SGK).

Sau khi trình bày những nét chính về diễn biến, GV phân tích cho HS thấy rõ ý nghĩa lịch sử lớn lao của cuộc kháng chiến là đã đánh bại nguy cơ xâm lược của

nước ngoài, giữ vững nền độc lập, củng cố lòng tin vững chắc ở sức mạnh và tiền đồ của dân tộc.

3. Gợi ý trả lời câu hỏi kiểm tra cuối bài

Ba câu hỏi này không khó, về cơ bản HS có thể trả lời như trong SGK. Riêng câu 2, GV nên vẽ sơ đồ theo hướng sau : *vua* (có *thái sư* và *đại sư* giúp việc), rồi đến *quan văn*, *quan võ*, dưới là các *lộ*, *phủ*, *châu*.

V - Tài liệu tham khảo : Xem bài 7